

АГРОБІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ОЖИНИ

Козлов В.Є.

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет», біологічний факультет
вул. А. Волошина, 32, м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

За приблизними підрахунками, у світі під ожиною зайнято щонайменше 30 тис. га, а валовий збір її ягід досягає 25 тис. тонн. Наразі за темпами закладання нових насаджень і, відповідно, зростання виробництва продукції вона входить до трійки світових лідерів після лохини та малини. Однією з основних причин цього є досить низька морозо- та зимостійкість більшості вже відомих сортів ожини, а також недостатня вивченість адаптивного потенціалу нових іноземних сортів, інтродукованих останніми роками. Тому дослідження адаптивних властивостей нових сортів ожини та виділення серед них сортів з високими показниками господарсько-цінних ознак, які передусім характеризуються доброю пристосовуваністю до ґрунтово-кліматичних умов вирощування, стабільно високою продуктивністю, якістю ягід та стійкістю проти основних хвороб і шкідників, має велике значення для розвитку українського ягідництва, що, власне, й зумовлює актуальність роботи.

Метою дослідження було удосконалити сортимент ожини на підставі встановлення господарсько-біологічних особливостей нових сортів та їх адаптивності в ґрунтово-кліматичних умовах Закарпаття для подальшого сортовивчення та впровадження у виробництво. У результаті проведених досліджень упродовж 2020-2021 років нами встановлено особливості росту й розвитку рослин ожини та проаналізовано їх залежність від мінливих погодних умов. За контрастних умов років проведення досліджень встановлено зимо- та морозостійкість сортів ожини та проаналізовано чинники, що впливають на неї. При проведенні обліків врожаю визначено біологічну та господарську врожайність сортів ожини в молодому насадженні та встановлено недоліки обраних сортів ожини із-за сильно розтягнутого періоду досягання ягід, які при високих температурах серпня підсихають за недостатньої вологості та високих температур.

Початок та проходження фенофаз розвитку ожини залежить як від температурних умов вегетаційного періоду, так і від генетичної інформації рослин, яку в садівництві прийнято називати сортовими особливостями. Основним еколого-кліматичним показником початку вегетаційного процесу в ожини вважають настання стійкого переходу середньодобової температури повітря через 5°C. Аналіз результатів досліджень щодо проходження фенологічних фаз розвитку ожини за вегетаційний період 2021 року свідчить про те, що головним критерієм початку їх настання є накопичення необхідної суми активних температур. Загалом, вегетаційний період цього року затримався на 10-14 днів з початком розпускання бруньок, але вирівнявся при досягнанні ягід.

Варіювання строків початку розпускання бруньок у сортів ожини в розрізі сортів є незначним – у середньому 2-3 доби. Аналіз проведених спостережень

виявив сортово відповідність до термінів проходження фенофаз за роки досліджень. Спостерігаючи за фазою цвітіння відмічено значно раніше настання початку цвітіння сорту Насолода (18.05) та на початку червня сорту Садове чудо. Таку картину можна пояснити не так сортовою особливістю, як навантаженням на кущ та відсутність затінення. Також слід відмітити і досить розтягнутий період цвітіння у сорту Садове чудо, який тривав до 30 днів проти 19 у Насолоди. Варто зазначити, що такі строки цвітіння рослин ожини є позитивною характеристикою культури, оскільки знижується ймовірність пошкодження весняними приморозками та забезпечується збереження врожаю. Проте у 2020 р. пізні весняні приморозки у травні пошкодили приблизно 25% квіток. На ринку України ягоди ожини традиційно з'являються в серпні, проте більший попит мають плоди ранніх ягідних культур, наприклад суниці. Дозрівання ягід було перервано настанням низьких осінніх температур у середині жовтня 2020 року та у середині листопада 2021 року. Відмічено перевантаження урожаєм кущів сорту Садове чудо, що призвело до зменшення ягід та зниження якісних показників. Сорт Насолода зав'язав дещо менше плодів з більшою якістю, але розтягнутість періоду досягання також присутня. Відмічено більшість сортів мають таку особливість досягання ягід, що є негативною ознакою і потребує доопрацювання на рівні сортової особливості.

В умовах передгірської зони плідництва рослини досліджуваних сортів ожини повністю не закінчують фізіологічних процесів розвитку і в зимовий період входять не скидаючи листя та засохлих ягід, які не встигли завершити вегетацію. У 2021 році такі строки настали 10 листопада із-за настання раптових низьких температур. В інші роки частим були зниження температури уже у другій декаді жовтня. При обстеженні куща сортів ожини у січні 2022 року слід відмітити, що зниження температур не зашкодило плодовим пагонам і не відмічено підмерзання бруньок чи ростових кінцівок.

На перспективу буде важливим встановити способи обрізки, довжину плодоносних пагонів та густота формування кущів з метою одержання більш якісного врожаю.